
A N N A L E S
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XLVII, 3

SECTIO H

2013

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Bankowości i Rynków Finansowych

JANINA HARASIM

*Regulacje jako determinanta rozwoju innowacji
na rynku płatności detalicznych*

Regulation as a driver for innovations on the retail payment market

Słowa kluczowe: innowacje płatnicze, regulacje, samoregulacja, płatności detaliczne, instrumenty płatnicze

Key words: payment innovations, regulation, self-regulation, retail payments, payment instruments

Wstęp

Rynek płatności detalicznych stanowi w ostatnich latach obszar dynamicznego rozwoju innowacji płatniczych odnoszących się zarówno do procesu realizacji płatności, jak i do wykorzystywanych w jego toku instrumentów płatniczych. Nie każda z tych innowacji jest jednak akceptowana przez rynek, wiele z nich nie wychodzi poza fazę pilotażu, a te, które są wdrażane, mają często tylko zasięg lokalny lub regionalny. Jedną z determinant wpływających na upowszechnianie się innowacji płatniczych są regulacje oraz inicjatywy o podobnym charakterze odnoszące się do rynku płatności.

Celem artykułu jest analiza regulacji odnoszących się do rynku płatności detalicznych oraz ustalenie ich wpływu na rozwój innowacji w tym segmencie rynku.

1. Rozwój innowacji na rynku płatności detalicznych i jego determinanty

Ciągłe wprowadzanie innowacji stanowi dziś niekwestionowany warunek rozwoju współczesnych gospodarek oraz tworzących je podmiotów oraz instytucji. Pojawianie

się innowacji stymuluje także rozwój sektora finansowego. Warto jednak zauważyć, że w tym ostatnim obszarze innowacje najczęściej pojawiały się na rynkach finansowych (nowe instrumenty i transakcje) i były związane z procesami inwestowania lub transferu ryzyka. W innych segmentach sektora natężenie innowacji było nieco mniejsze, zaś sferę, w której do niedawna pojawiało się relatywnie niewiele nowych rozwiązań, stanowił rynek płatności, szczególnie detalicznych. Wynikało to m.in. z przyzwyczajenia do używania gotówki w codziennych płatnościach, zwłaszcza tzw. mikropłatnościach, oraz braku alternatywy dla tradycyjnych instrumentów i metod realizacji płatności oferowanych przez banki, które zdominowały sferę obsługi płatności.

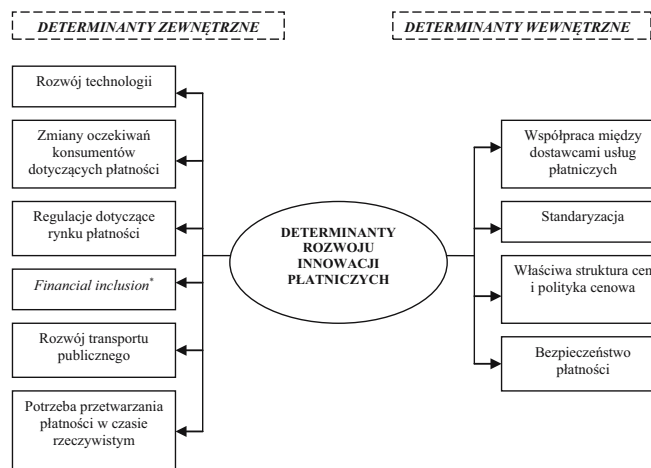
W ostatnich latach sytuacja na rynku płatności detalicznych zaczyna się jednak zmieniać. Rynek ten staje się obszarem intensywnego rozwoju innowacji, m.in. wskutek pojawiania się nowoczesnych technologii pozwalających na usprawnienie i przyspieszenie procesu płatności, dynamicznego rozwoju handlu elektronicznego (*e-commerce*) oraz zmian oczekiwań konsumentów dotyczących przede wszystkim wygody, szybkości i kosztu dokonywania płatności. Procesowi temu sprzyja także niewątpliwie rozwój obrotu bezgotówkowego, stwarzający płaszczyznę do poszukiwania nowych instrumentów i metod realizacji płatności, zwłaszcza w tej sferze, w której do tej pory dominowały płatności gotówkowe.

Liczba innowacji, które pojawiły się ostatnio w sferze płatności detalicznych, jest imponująca. W wyniku dokonanego w 2010 r. przez Bank Światowy przeglądu, w którym wzięło udział 101 banków centralnych, zidentyfikowano 173 innowacje odnoszące się do instrumentów lub metod płatności. Zdecydowana większość innowacji odnosi się do rozliczeń dokonywanych między osobami fizycznymi a przedsiębiorstwami (P2B) lub pomiędzy osobami fizycznymi (P2P), a tylko niespełna 10% wspiera rozliczenia z instytucjami publicznymi. Nowe instrumenty i metody płatności, wprowadzane głównie przez podmioty niebankowe, są zwykle inicjowane za pośrednictwem kanałów elektronicznych i mają dobrze rozwinięte modele cenowe. Do ich podstawowych wad można zaliczyć bardzo ograniczoną interoperacyjność, brak bezpośredniego powiązania z infrastrukturą zapewniającą rozliczenie i rozrachunek płatności oraz relatywnie niski poziom bezpieczeństwa (ok. 60% nowoczesnych instrumentów/metod płatności zapewnia całkowitą ochronę funduszy konsumentów, jednak aż w przypadku 20% rozwiązań brak jest jakiegokolwiek ochrony ich środków) [Payment Systems..., 2011, s. 44–45]. Podobny przegląd dokonany rok później przez CPSS¹, w którym wzięło udział 30 banków centralnych, pozwolił na zidentyfikowanie 122 innowacji w pięciu kategoriach: innowacje związane z kartami płatniczymi, płatności internetowe, płatności mobilne, elektroniczna prezentacja i płatność rachunków (EBBP – *Electronic Bill Presentment and Payment*) oraz innowacje dotyczące poprawy infrastruktury i bezpieczeństwa płatności [Innovations..., 2012, s. 1].

¹ Committee on Payment and Settlement Systems to jednostka działająca przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych w Bazylei, dążąca do wzrostu przejrzystości i efektywności systemów płatności oraz systemów rozliczeń i rozrachunku.

Obydwa przeglądy pozwoliły na ustalenie, że innowacje w obrocie płatniczym mają najczęściej charakter produktowy lub procesowy², tj. polegają odpowiednio na pojawieniu się nowego instrumentu płatniczego/metody dokonywania płatności lub odnoszą się do procesu jej realizacji, który obejmuje najczęściej kilka faz: inicjację płatności, jej przetwarzanie oraz rozliczenie i rozrachunek. Mimo dużej liczby innowacji tylko bardzo nieliczne wywierają znaczący wpływ na rynek, ponadto większość nowych rozwiązań ma ograniczony zasięg geograficzny, tj. znajdują one zastosowanie głównie na rynku krajowym (choć na całym świecie pojawiają się podobne produkty i rozwiązania), a tylko kilka z nich ma zasięg międzynarodowy. Warto także podkreślić, że mimo dominacji podmiotów niebankowych we wdrażaniu innowacji znaczenie banków na rynku płatności detalicznych pozostaje kluczowe, m.in. z uwagi na prowadzenie rachunków bieżących oraz bezpośredni dostęp do systemów rozliczeń i rozrachunku.

Lista determinant rozwoju innowacji na rynku płatności detalicznych jest długa i zawiera wiele czynników mogących stymulować lub hamować ten proces. Można na nie spojrzeć od strony rynku, jego struktury i uczestników, wyodrębniając uwarunkowania wynikające ze specyfiki rynku płatności oraz leżące po stronie dostawców bądź użytkowników usług płatniczych [Harasim, 2012]. Można jednak zastosować inne podejście, wyróżniając zewnętrzne i wewnętrzne stymulanty lub bariery rozwoju innowacji na rynku płatności detalicznych – zob. rysunek 1.

* *Financial inclusion* to dążenie do zapewnienia powszechnego dostępu do usług finansowych.

Rysunek 1. Determinanty rozwoju innowacji na rynku płatności detalicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Innovations in Retail Payments*, Report of the Working Group on Innovation in Retail Payments. Committee on Payment and Settlement Systems, Bank for International Settlements, May 2012, s. 24 i nast.

² Warto zauważyć, że w sektorze usług rozróżnienie między produktami i procesami okazuje się często nieostre (wytwarzanie usług i ich konsumpcja odbywają się równocześnie), a działalność innowacyjna jest tam często procesem ciągłym, składającym się z serii przyrostowych zmian w obrębie produktów i procesów [Oslo Manual..., 2005, s. 38].

Kierunek i siła oddziaływania poszczególnych czynników przedstawionych na rysunku 1 na rozwój innowacji są zróżnicowane, co nie oznacza, że któryś z nich można pominąć. Wśród determinant zewnętrznych niewątpliwie kluczowe znaczenie mają wymagania i oczekiwania użytkowników usług płatniczych oraz skala ich zainteresowania nowymi instrumentami/metodami płatności. Nie można jednak nie doceniać znaczenia innych czynników zewnętrznych, w tym regulacji, które mogą stymulować bądź hamować wdrażanie i upowszechnianie innowacji.

2. Identyfikacja regulacji odnoszących się do innowacji na rynku płatności detalicznych

Przed dokonaniem identyfikacji regulacji odnoszących się do rynku płatności oraz przed próbą oceny ich wpływu na rozwój innowacji należy zaznaczyć, że w niniejszym opracowaniu kategoria regulacji jest rozumiana szeroko, tj. obejmuje nie tylko regulacje tworzone i wprowadzane przez państwo bądź jego organy, ale także inicjatywy oddolne, podejmowane przez uczestników rynku (najczęściej dostawców usług płatniczych)³ oraz wszelkie inicjatywy i programy, których realizacja stymuluje rozwój innowacji i stwarza warunki do ich upowszechniania (np. Digital Agenda for Europe).

Podstawowymi przesłankami tworzenia regulacji odnoszących się do rynku płatności, w tym detalicznych, są:

- chęć zapewnienia bezpieczeństwa na rynku płatności oraz kreowania zaufania do oferowanych na nim usług, co z kolei umożliwi ich powszechną akceptację,
- dążenie do zwiększenia efektywności rynku.

Pierwsza z tych przesłanek miała istotne znaczenie w pierwszej fazie rozwoju rynku płatności, kiedy powstawały regulacje dotyczące emisji pieniądza gotówkowego przez bank centralny, a następnie pieniądza kredytowego przez banki komercyjne, czy wreszcie regulacje odnoszące się do funkcjonowania systemu płatniczego, a w szczególności systemów rozliczeń i rozrachunku. Większość regulacji powstających w ostatnich latach ma z kolei na celu zwiększenie efektywności rynku płatności, w tym rozwój konkurencji na tym rynku. Regulacje te najczęściej polegają na:

- obniżaniu barier dostępu do rynku poprzez umożliwienie działania na nim podmiotom pozabankowym (np. umożliwienie świadczenia usług płatniczych na rynku UE tzw. instytucjom płatniczym),

³ Mają one charakter samoregulacji i często zmierzają do ustanowienia pewnych standardów na rynku (dotyczących instrumentów płatniczych, ale także procesu realizacji płatności) w celu obniżenia kosztów obsługi płatności. Przykładem takiej inicjatywy jest m.in. koncepcja powstania Jednolitego Obszaru Płatności w Euro (SEPA), której efekty jednak pozostają znacznie poniżej oczekiwań.

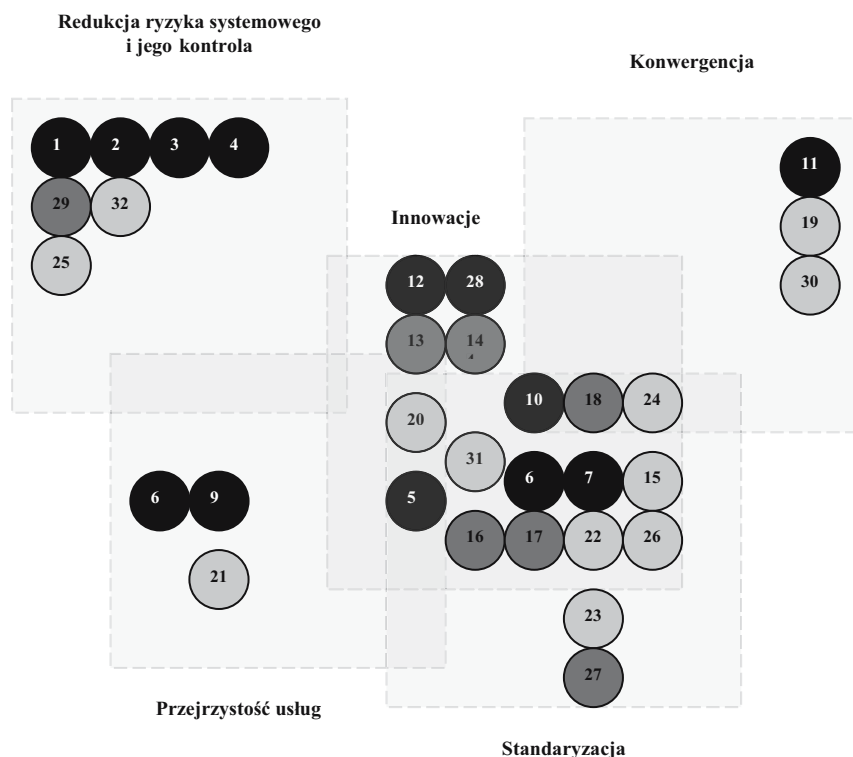
- dążeniu do wzrostu przejrzystości rynku płatności, m.in. poprzez ingerowanie przez państwo w porozumienia cenowe mające wpływ na redystrybucję dochodów i kosztów (np. dotyczące opłat *interchange*),
- stymulowaniu innowacji na rynku płatności, w tym w szczególności płatności bezgotówkowych, którym towarzyszy elektroniczny transfer pieniądza.

W przypadku większości regulacji pojawiających się w ostatnich latach i dotyczących rynku płatności trudno określić jednoznacznie ich cel i podstawowy obszar oddziaływania. Często bowiem odnoszą się one równocześnie do wielu aspektów związanych ze świadczeniem usług płatniczych, np. dostępu do rynku, jego przejrzystości, standaryzacji, innowacji, ochrony konsumenta itd. Zdaniem specjalistów z Capgemini, RBS i EFMA regulacje te odpowiadają kilku wyraźnie obserwowanym w ostatnich latach trendom na rynku płatności. Są nimi redukcja ryzyka systemowego i jego kontrola, przejrzystość usług, rozwój innowacji, standaryzacja i konwergencja. Grupa regulacji łączących się z rozwojem innowacji jest najliczniejsza, przy czym większość z nich odnosi się równocześnie do kwestii standaryzacji. W znacznie mniejszym stopniu są one powiązane z kwestiami konwergencji czy przejrzystości usług, a w najmniejszym z ograniczaniem ryzyka – zob. rysunek 2.

Część spośród regulacji uwzględnionych na rysunku 2 oddziałuje pośrednio na rynek płatności – do takich regulacji należą m.in. Bazylea III, Dodd-Frank Act, FSA Liquidity Regime czy Fed Intraday Liquidity. Ich zasadniczym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności systemu finansowego, w tym w szczególności systemu bankowego, oraz jego płynności. Także pośrednio, choć w nieco inny sposób, oddziałują na sferę płatności dyrektywy dotyczące zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (AML/AT) czy odnoszące się do działalności otwartych funduszy inwestycyjnych (UCITS IV). Większość regulacji widocznych na rysunku 2 wiąże się jednak bezpośrednio z funkcjonowaniem rynku płatności i ma na celu zwiększenie jego efektywności od strony podmiotowej (obniżanie barier wejścia na rynek dla podmiotów niebankowych, wzrost przejrzystości rynku), przedmiotowej (transformacja tradycyjnych instrumentów/metod płatności, stymulowanie rozwoju innowacyjnych instrumentów płatniczych czy usług dodatkowych typu e-fakturowanie) oraz funkcjonalnej (standaryzacja, interoperacyjność itd.).

Na przykładzie europejskiego rynku płatności można stwierdzić, że efektywność ta jest ciągle niewystarczająca. Wprawdzie na mocy dyrektywy PSD stworzono możliwość działania na rynku podmiotom pozabankowym (instytucje płatnicze), jednak nie mają one bezpośredniego dostępu do systemów rozliczeń i rozrachunku, co powoduje, że muszą korzystać z pośrednictwa banków (lub firm inwestycyjnych), które taki dostęp mają [Zielona księga, 2012, s. 12]. Najwięcej barier dla wzrostu efektywności europejskiego rynku płatności detalicznych istnieje jednak w segmencie płatności kartowych. Należą do nich im m.in. opłaty *interchange*, zmniejszające przejrzystość rynku i mogące stanowić barierę wejścia dla niskokosztowych systemów kartowych bądź innych systemów płatności, w tym internetowych i mobilnych; brak wspólnych ram interoperacyjnych, skutkujący segmentacją rynku przetwarzania

transakcji kartowych; czy rozproszenie wysiłków standaryzacyjnych, ograniczające konkurencję na rynku i generujące wysokie koszty związane z koniecznością równoległego utrzymywania wielu różnych rozwiązań [Zielona księga, 2012, s. 9 i nast.].

Wpływ danej regulacji na rynek płatności:

1 duży	1 umiarkowany	1 niewielki
1. Bazylea III	11. UK Faster Payments Services	22. Japanese Payment Services Act
2. FSA Liquidity Regime	12. Transformacja czeków	23. National Payments Corporation of India
3. Dodd-Frank Act	13. Płatności mobilne	24. International Payments Framework Association (IPFA)
4. Fed Intraday Liquidity	14. Karty zbliżeniowe/płatności NFC	25. AML/ATF
5. Dyrektywa PSD	15. e-fakturowanie	26. Renminbi as a Settlement Currency
6. SEPA/eSEPA	16. e-administracja	27. Dyrektywa UCITS IV
7. Dyrektywa ws. pieniądza elektronicznego (EMD)	17. Digital Agenda	
8. Presja na opłaty <i>interchange</i>	18. ACH Frequent Settlement	
9. Durbin Amendment	19. Hong Kong Multi-Currency Clearing	
10. Ewolucja TARGET2	20. Alternative Card Schemes	
	21. Canada Code of Conduct for cards	

Źródło: *World Payment Report 2012*, Capgemini, RBS, Efma, s. 33.

3. Regulacje a rozwój innowacji na rynku płatności detalicznych

Ocena wpływu regulacji na rozwój innowacji na rynku płatności detalicznych nie jest zadaniem łatwym z uwagi na ich zróżnicowany charakter:

- rodzajowy (regulacje odgórne mające najczęściej charakter prawa stanowionego, regulacje oddolne, tj. samoregulacje, oraz inne inicjatywy quasi-regulacyjne, np. programy strategiczne typu Digital Agenda),
- przedmiotowy (kompleksowe i odnoszące się do wielu kwestii, w tym innowacji, np. PSD czy mające węższy zakres i dotyczące wybranych instrumentów płatniczych, np. Canada Code of Conduct for cards czy dyrektywa EMD),
- geograficzny (regulacje globalne, jak np. Bazylea III, regionalne – np. dyrektywa PSD czy Digital Agenda, i krajowe – np. Japanese Payment Services Act czy National Payments Corporation of India).

Regulacje pojawiające się na rynku płatności mogą oddziaływać na potencjalny popyt na innowacje, stymulować lub hamować ich podaż oraz wpływać na koszty ich „produkcji” i upowszechniania. Jak wspomniano wcześniej, wielkość potencjalnego (a następnie rzeczywistego) popytu na innowacje płatnicze stanowi kluczowy warunek ich powodzenia. Z uwagi na to, że rynek płatności jest tzw. rynkiem dwustronnym⁴, popyt na nowe rozwiązania muszą zgłaszać obydwie grupy użytkowników usług płatniczych, tj. zarówno konsumenci, jak i akceptanci. Warunkiem zaistnienia tego popytu jest jednak zaoferowanie przez dostawców usług płatniczych atrakcyjnego dla wszystkich stron rozwiązania oraz właściwy podział kosztów i zysków pomiędzy uczestnikami rynku. Wszystkie te kwestie są przy tym ze sobą powiązane, a regulacje – w zależności od ich charakteru – mogą pełnić funkcję stymulatora lub bariery rozwoju innowacji.

Wbrew pozorom i dość powszechnemu przekonaniu rozwojowi innowacji nie sprzyja brak regulacji. Może on działać w pewnym sensie stymulująco na etapie wyłaniania się nowych idei (bo nie ma barier hamujących ich powstawanie), jednak staje się przeszkodą na etapie ich upowszechniania. Regulacje ułatwiają bowiem stworzenie wspólnych standardów, budują zaufanie do nowych rozwiązań, co sprzyja wzrostowi skali ich akceptacji oraz zmniejszają ryzyko związane z ich wykorzystaniem. Dowodem negatywnego wpływu braku kompleksowych regulacji na rozwój innowacji może być sytuacja w segmencie płatności internetowych i mobilnych w Europie. Brak spójnych i kompleksowych ram regulacyjnych uwzględniających najważniejsze problemy (takie jak standardy techniczne, bezpieczeństwo, interoperacyjność i współpraca między uczestnikami rynku) skutkuje rozdrobnieniem rynku oraz niechęcią do inwestowania w systemy, których zasięg jest co najwyżej krajowy. Dodatkową przyczyną tej nie-

⁴ Rynek dwustronny charakteryzuje się tym, że dostępne na nim dobra i usługi są dostarczane dwóm różnym grupom użytkowników końcowych po cenach ustalanych w ten sposób, aby stworzyć zachęty do uczestnictwa dla obu, ponieważ korzyści jednej grupy (efekty skali) rosną wraz ze wzrostem liczby klientów należących do drugiej (efekty sieci) [Chakravorti, Roson, 2004].

chęci jest nieuregulowana sytuacja prawna dotycząca stosowania zbiorowych umów w sprawie opłat (typu *interchange fee*) [Zielona księga, 2012, s. 5–7].

Największy potencjał w stymulowaniu innowacji na rynku płatności detalicznych będą miały zatem regulacje o charakterze kompleksowym i starające się pogodzić interesy (nieraz sprzeczne) wszystkich jego uczestników. Przykładem takiej regulacji jest dyrektywa PSD. Zawiera ona zapisy dotyczące większości usług płatniczych oraz uczestniczących w nich stron. Jej proinnowacyjny charakter wynika między innymi z faktu wykluczenia z jej zakresu przedmiotowego m.in. transakcji opartych na papierowych dokumentach płatniczych (np. weksle, czeki). Transakcje takie są bowiem w opinii organów unijnych nieefektywne i coraz rzadziej stosowane, należy je więc zmarginalizować i wycofać. Dyrektywa koncentruje się na płatnościach elektronicznych, efektywniejszych i tańszych niż gotówka, a jednocześnie stymulujących wydatki konsumentów i wzrost gospodarczy.

Nietrudno jednak zauważyć, że większość regulacji odnoszących się bezpośrednio lub pośrednio do innowacji na rynku płatności detalicznych ma charakter cząstkowy, tzn. dotyczy jedynie wybranych grup uczestników rynku, instrumentów płatniczych czy faz procesu realizacji płatności. Nie oznacza to, że nie oddziałują one na inne podmioty, instrumenty czy fazy – otóż oddziałują, ale nie zawsze w sposób przewidziany czy zamierzony przez inicjatora regulacji. Zdaniem autorów *World Payments Report* największy potencjał, jeśli chodzi o stymulowanie rozwoju innowacji na rynku płatności, mają te regulacje, które są widoczne dla klientów, niosą ze sobą wymierne korzyści dla nich oraz bezpośrednio wpływają na wzrost ich satysfakcji. Należą do nich regulacje mające na celu upowszechnianie płatności mobilnych i zbliżeniowych, związane z digitalizacją obrotu czekowego, rozwojem e-administracji (w tym e-płatności), a spośród regulacji regionalnych/krajowych program Digital Agenda for Europe oraz Canada Task Force. Mniejszy potencjał w zakresie stymulowania innowacji, mimo ich pozytywnego wpływu na wzrost efektywności rynku płatności, mają z kolei regulacje, które pozostają niewidoczne dla klienta i dotyczą sfery operacyjnej [*World Payments Report 2012*, s. 28–29].

Współcześnie można zaobserwować dwa alternatywne podejścia do stymulowania innowacji za pomocą regulacji [*Innovations...*, 2012, s. 37–38]:

- podejście aktywne (*ex ante*),
- podejście pasywne (*wait-and-see*).

Przykładem pierwszego z nich może być pierwsza wersja dyrektywy o pieniądzu elektronicznym z 2000 r., której celem było stworzenie sprzyjającego środowiska prawnego dla funkcjonowania pieniądza elektronicznego. W rzeczywistości zahamowała ona jego rozwój z uwagi na nadmierny rygoryzm regulacji, co spowodowało konieczność jej nowelizacji w 2009 r. Podejście proaktywne stosuje wiele krajów, np. Kanada, Brazylia czy Korea Płd., gdzie państwo stało się promotorem rozwoju innowacyjnych instrumentów płatniczych (m.in. płatności elektronicznych oraz usług polegających na elektronicznej prezentacji rachunków i płatności – EBBP). Podejście *wait-and-see* jest przeciwieństwem poprzedniego i polega na tworzeniu regulacji

dotyczących innowacji, które już pojawiły się na rynku. Przykładem są tutaj m.in. regulacje dotyczące płatności internetowych czy mobilnych.

Każde z tych podejść ma zalety i wady. W przypadku pierwszego niemożliwe wydaje się przewidzenie wszystkich konsekwencji wprowadzanych regulacji. Chęć bardzo szczegółowego uregulowania rynku mogłaby także skutkować nadmierną liczbą i intensywnością regulacji, które hamują innowacyjność. W przypadku drugiej postawy istnieje obawa, że regulacje okażą się spóźnione, co może zmniejszyć szanse upowszechnienia się niektórych rodzajów innowacji lub spowolnić ich rozwój. Niezależnie od przyjętego podejścia konieczne jest monitorowanie regulacji i systematyczna ocena ich adekwatności do zmian zachodzących na rynku płatności. Dynamika tych zmian i szybkość ich wprowadzania stanowią przy tym największe wyzwanie dla regulatorów.

Zakończenie

Mimo rosnącej liczby regulacji odnoszących się do rynku płatności detalicznych niewiele z nich w sposób bezpośredni stymuluje rozwój innowacji. Ich oddziaływanie jest najczęściej pośrednie. Większość wprowadzanych ostatnio regulacji zmierza do zwiększenia efektywności rynku płatności detalicznych, do czego w znaczącym stopniu przyczyniają się innowacje. Do regulacji stymulujących rozwój innowacji w tym segmencie rynku można zaliczyć przede wszystkim te:

- które obniżają bariery wejścia na rynek dla podmiotów niebankowych – np. UE, Japonia, Indie, RPA,
- w których państwo występuje jako podmiot promujący innowacyjne instrumenty/metody płatności – np. Korea Płd., Brazylia,
- które mają na celu zapewnienie powszechnego dostępu do usług finansowych (*financial inclusion*) – np. Meksyk, Rosja.

Część wprowadzanych regulacji ma charakter proaktywny, tj. wspiera rozwój innowacji, jednak spora część pojawia się dopiero wtedy, gdy na rynku już funkcjonują nowe rozwiązania. Takie regulacje nie wspomagają rozwoju innowacji, a często nawet go spowalniają.

Największy potencjał w stymulowaniu innowacji mają te regulacje, których skutki są widoczne dla klienta i przez niego odczuwane, co prowadzi do wzrostu jego satysfakcji.

Bibliografia

1. Chakravorti S., Roson R., *Platform Competition in Two-Sided Markets: The Case of Payment Networks*, Federal Reserve Bank of Chicago, Working Paper Series, No. 9, Chicago 2004.

2. Harasim J., *Determinanty upowszechniania się innowacji płatniczych*, Annales UMCS, sectio H: Oeconomia, vol. 46, z. 4, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012.
3. *Innovations in Retail Payments*, Report of the Working Group on Innovation in Retail Payments. Committee on Payment and Settlement Systems, Bank for International Settlements, May 2012.
4. *Oslo Manual. Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, 3rd Edition. OECD, Statistical Office of the European Communities, Luxembourg 2005.
5. *Payment Systems Worldwide – a Snapshot. Outcomes of the Global Payment Systems Survey 2010*, The World Bank 2011.
6. *World Payment Report 2012*, Capgemini, RBS, Efma.
7. *Zielona księga. W kierunku zintegrowanego europejskiego rynku płatności realizowanych przy pomocy kart płatniczych, przez Internet i za pośrednictwem urzędzeń przenośnych*, Komisja Europejska, KOM(2011) 941 wersja ostateczna. Bruksela, 11.1.2012.

Regulation as a driver for innovations on the retail payment market

The purpose of this paper is to analyse regulations concerning the retail payment market and to assess how they influence the development of innovations. The analysis proved that despite of the growing number of regulations only a few of them might be considered as a direct driver for innovation. Recent experience has shown that the majority of them focuses on payments efficiency, which is supported by innovations.

A part of regulations are proactive eg. support the innovation's growth, but many of them are introducing only after certain innovations have been identified, so they can slow down their diffusion. The highest innovation potential is characteristic to the regulations which are visible to the customers and enhance their satisfaction.